

Sezona 2017/18.
Alen Lajtman
AJNŠTAJNOVI SNOVI
Režija: Slobodan Unkovski

JDP

JUGOSLOVENSKO DRAMSKO POZORIŠTE

Beograd
www.beograd.rs

Sezona 2017/18.

ALEN LAJTMEN
AJNŠTAJNOVI SNOVI
Režija Slobodan Unkovski

Premijera 15. oktobra 2017. u 20 časova na Sceni „Ljuba Tadić“

ALEN LAЈTMEN, fotografija: Michael Lionstar

Jugoslovensko dramsko pozorište

ALEN LAJTMEN AJNŠTAJNOVI SNOVI

Alan Lightman
Einstein's Dreams

Prevod Ivana Đorđević

<i>Režija</i>	Slobodan Unkovski
<i>Dramatizacija</i>	Rusomir Bogdanovski
<i>Dramaturg</i>	Jelena Mijović
<i>Scenografija</i>	NUMEN/FOR USE
<i>Kostimografija</i>	Lana Cvijanović
<i>Kompozitor</i>	Zlatko Oridanski
<i>Scenski pokret</i>	Dimitris Sotiriou
<i>Scenski govor</i>	Ljiljana Mrkić Popović

IGRAJU

<i>Albert, G. Dž, Mehaničar, Doktor A, Tonino Pepino, Johan, Doktor A, Tonino Dafne, Domenika Erkole, Sin, Modesto Kolombina, Đina, Dr Helga, Telesna, Jelena Luce Dokonda, Mica, Mehaničarka, Jelena Bambola, Mica, Majka, Jelena Albertino, Tonino Felini, Mladi Modesto, Tonino, Brajan Betina, Mica, Duzepina, Balerina, Mlada Domenika Bepo, Telesan, Doktor A, Tonino Federiko, Školski, Akile, Tonino, Alen</i>	DRAGAN MIĆANOVIĆ RADOVAN VUJOVIĆ ANITA MANČIĆ BRANKO CVEJIĆ NATAŠA TAPUŠKOVIĆ BRANKA PETRIĆ MARIJA VICKOVIĆ MILENA ŽIVANOVIĆ VUČIĆ PEROVIĆ MARKO GRABEŽ MILICA GOJKOVIĆ FILIP ĐURIĆ JOAKIM TASIĆ
<i>Organizator Inspicijent Sufler</i>	Vladimir Perišić Rade Stojiljković Zorica Kalčić

<i>Asistent reditelja Asistent scenografa Asistent kostimografa Izrada aksesoara Asistent organizatora</i>	Miljana Čosić Ivana Lovre Lara Popović Ana Božović Milica Janković
--	--

<i>Dizajn svetla Majstor zvuka</i>	Dejan Draganov Aleksandar Major
--	------------------------------------

Anita Mančić

**IZOSTAVLJENE
STRANICE...**

Alen Lajtmen

PIŠEM

Zašto U *Pismima mladom pesniku*, Rajner Marija Rilke piše:
„Zapitaj se u gluvo doba noći: Da li moram da pišem?“
Zato pišem. Ne mogu da ne pišem.

Gde i kada Ako radim na knjizi, pišem svakodnevno pet do šest sati. Posle toga sam potpuno iscrpljen. Najproduktivniji sam ujutro ili tokom ranog popodneva. Vodim porodični život i radim kao predavač, tako da moram da uspostavim ravnotežu u životu.

Kako Kada radim na prvoj ruci romana, unosim mnoštvo sitnih izmena. Poglavlje po poglavlje, red po red. Kada završim ruku, pustim da prođe nekoliko nedelja, a zatim pročitam celu knjigu i celu je revidiram. Sitne izmene vode ka boljim rečenicama ili prizorima. Generalna revizija se odnosi na lik ili temu, na strukturu knjige u celini.

Uticaj Čitam fikciju, inostrane pisce, Mihaila Bulgakova, Gabrijela Garsiju Markesa, Salmana Ruždija. Mislim da je izuzetno korisno čitati raznovrsnu literaturu, jer to pruža uvid ne samo u razne tehnike već i u razne mentalitete. Volim i da putujem u inostranstvo što više mogu. Putovanja nam pružaju uvid u svet izvan onog koji poznajemo, što je za pisca fikcije neophodno. Što više vidite, to ćete lakše stvoriti novi svet za čitaoca.

Spisateljska blokada Kod mene do blokade dolazi onda kad ne znam kako da sprovedem neku scenu. Šta mi pomaže? Očajavam, gadim se samoga sebe, pustim da malo odleži, šetkam tamo-vamo. Još se više zablokiram dok pokušavam da odaberem koju knjigu želim da pišem od svih knjiga koje bih želeo da napišem. Tada čekam da me neka ideja u potpunosti obuzme.

Savet U principu, za pisca je odlično da što više putuje i da što više čita. Stav blizak piščevoj viziji sveta jeste taj da posmatra knjige kao svete predmete. Knjiga predstavlja neki drugi svet, drugi um i dragocena je. Knjige su ono što već hiljadama godina povezuje generacije ljudi.

**IZOSTAVLJENA
STRANICA...**

I TAMO I OVDE NEDOHVATLJIVO

Razgovor s rediteljem Slobodanom Unkovskim vodila Jelena Kovačević

Posle probe, iz pozorišta prvo idemo u sajdžijsku radnju. I shvatamo da oboje još uvek zavisimo od ručnih satova. Sada je ta potreba pretvorena u ljubav. Čekamo sajdžiju da se pojavi iza pregrada, iz neke skrivene radionice u kojoj se šteluje vreme, dok pritom kucaju časovnici sa svih zidova, kao da se upinju koji će biti tačniji i tako, svaki kuca svoje vreme.

Pripremajući se za intervju, naišla sam na članke koje su o Ajnštajnovim snovima pisale Lajtmenove kolege fizičari. Šta u ovom delu vide fizičari, a šta Unkovski?

Nisam se bavio perspektivom fizičara. Bez obzira što nauka može biti deo umetničkog projekta, ne bavim se naukom na taj način. Ovo nije edukativna predstava o Ajnštajnovoj teoriji vremena, nego o vremenu samom, o raznim aspektima vremena. Naravno, zahvaljujući Ajnštajnu, mnoge su stvari razjašnjene. Mene su zanimali slojevi vremena, ponavljanja, pitanja koja nemaju jasnog odgovora. Svejedno što dodiruje i koristi iskustva Ajnštajna, moja predstava nije o fizici, nego o životu, o ljubavi. Kao što ni Lajtmenova knjiga nije samo fizička. Lajtmen je pisao druge naučne radove, o vasioni, iz astrofizike, ali su *Ajnštajnovi snovi* male priče o jednoj temi – vremenu. Recimo, o kretanju vremena: vreme se ponavlja, teče u krug. Pisao je lepe, kratke priče, koje je nazvao snovima. I na izvestan način prepostavio je da je Ajnštajn morao da neke od tih aspekata dodirne, ili sanja, dok je završavao, kompletirao, artikulisao svoju teoriju. Izbegao sam da ekipi održim bilo kakvo predavanje iz Ajnštajbove teorije relativiteta. Svako ko se interesuje, mislim da može naći dovoljno materijala svuda, a ono što mi radimo je nešto drugačije.

Čini li vam se da je Lajtmen pravio jedan jezički eksperiment, s namerom da samu Ajnštajnovu teoriju relativiteta vizualizuje, materijalizuje, tako da je obični građanin, koji nije fizičar, može prihvati?

On je preneo svoja saznanja o fizici u dostupan sadržaj. To uopšte nije lako. I danas kada kažete naučnik, kao odredenje, mnogima najpre pada na um Ajnštajn. Ajnštajn je umro 1955. A pritom, i dok je bio živ, najveći broj ljudi uopšte nije umeo da razume o čemu se tu radi. Ja ponešto razumem. Ne mislim da razumem, iako sam se trudio. Međutim, to što sam razumeo, to mi je bilo dovoljno da bih mogao Lajtmenov prevod dalje da prevedem, na scenu. Vrlo je interesantno da je Lajtmen više puta davao dozvolu za film, za predstavu, i da ništa nije urađeno. Govorim o ozbiljnim produkcijama. Jedan je balet, čini mi se, urađen. Prvu dozvolu mi je dao još 2000 i neke godine.

Vaša je bila prva ideja?

Kada je Američko društvo za fiziku čulo da hoću da radim predstavu, preko nekih prijatelja, koji su se angažovali, omogućili su mi da odem do Lajtmena, i potpisali smo ugovor – on, ja, i potpredsednik Američkog društva za fiziku, da nam daje prava na tri godine. Ambicija je bila da se predstava napravi u Njujorku, osobito što je 2005. bilo sto godina od Ajnštajnovе teorije i što je postavljena velika izložba u Prirodnjačkom muzeju u Njujorku. Međutim, nisu našli finansijera i nismo radili. Lajtmen je preveo neprevodivo. On je uz pomoć primera koji su svima razumljivi, objasnio razne varijante vremena, razne aspekte vremena. Zato je ta knjiga, kad se pojavila devedesetih, postala svetski bestseler. To je najpoznatija njegova knjiga, iako je on posle napisao više romana. Lajtmen piše vrlo često u *Njujorkeru*, ima i mnogo naučnih radova. On predaje na MIT-u – nespojivo i na drugim univerzitetima neizvodljivo – astrofiziku i kreativno pisanje. To je vrlo interesantan program. Žao mi je što nisam mlađi da se upišem.

A šta vas interesuje?

To što ne znam. Recimo, ja sam se rano okrenuo literaturi i umetnosti, iako sam bio matematički smer u gimnaziji, tako da sam neke aspekte materijalnog, egzaktnog, propustio, nisam se time bavio.

Šta mislite, da li je bitno razdvojeno, i da li je potrebno spajati – egzaktno i umetničko, ili društveno, racionalno i emocionalno? Koliko vas zanima spajanje dihotomije?

Svoje interese formulišem sad kad me pitate. Ne razmišljam o njima na taj način. Prosto živim i sudaram se s raznim materijama, naslovima, problemima, sa svojim životom, i onda tražim način da to artikulišem, kako da to izbacim, prevedem. I, meni je taj sudar, kako si ga nazvala, između emocionalnog i racionalnog, kao sudar između Erosa i Tanatosa. On je kao nešto što je svima poznato, svi znamo ili imamo ideju, nešto nam je prijatno, nešto nije. Sve je uzročno-posledično, kako se kaže u našoj predstavi. Možda je posledica na početku, što ovako kad se izgovori, izgleda paradoksalno, ali, kad se malo bolje razmisli, nije baš tako.

Pominjali ste mi ranije organsko. Može li se reći da ono nastaje iz paradoksalnog spoja?

Ja sam upotrebio pojam organski za vezivanje komadića strukture u biće, u zajedničko biće, nešto što će zaživeti od malih delova, koji služe jednom cilju, jednoj duši, jednom krvotoku.

**IZOSTAVLJENE
STRANICE...**

Beleška o programu

U pripremi ovog programa korišćeni su sledeći izvori:

- David Brittan: „Bedtime is Relative“. MIT Technology Review, May/Jun 1993, Vol. 96 Issue 4, p 69. 3 p.
- Jacob Bronowski: *Uspon čovjeka*. Zagreb, Otokar Keršovani, 1984.
- Rebecca Newberger Goldstein, Alan Lightman: „Bridging the Two Cultures: A Conversation between Alan Lightman and Rebecca Newberger Goldstein“. *World Literature Today*, January–February, 2011
- Walter Isaacson: *Einstein. The Life of a Genius*. London, André Deutsch, 2014
- *Alan Lightman. The Writer*. Madavor Media, May, 2001, Vol. 114 Issue 5, 66

Prilog „Slavno vreme“ obradio Miloš Krečković

Prevod Ajnštajnovog pisma Ruzveltu: Gorčin Stojanović

Ostali prevodi s engleskog: Vesna Radovanović

Prevod stranice na engleskom: Vuk Simić

Fotografija Alena Lajtmena: Michael Lionstar

Fotografije glumaca: Nenad Petrović

Dizajn plakata i korica: Mirko Ilić Corp.

Dizajn programa: Adam Rakićević

Reditelj zahvaljuje svojim studentima i glumcima koji su učestvovali u prethodnim radionicama i istraživanjima pozorišnih aspekata novele Ajnštajnovi snovi.

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд
821.111.1-2:792.091(083.97)

ALEN Lajtmen: Ajnštajnovi snovi :
премијера 15. октобра 2017. : сезона
2017/18 / [програм уредили Јелена
Коваћевић, Милош Крећковић, Горчин
Стожановић]. - Београд : Југословенско
драмско позориште, 2017 (Београд :
Службени гласник). - 32 стр. : фотogr. ; 21 cm

Tiraž 1.000. - Biografije : str. 24-27.

ISBN 978-86-80513-86-7

а) Лайтмен, Ален (1948-) - "Ајнштајнови
снови" - Сценско извођење - Програми

COBISS.SR-ID 246984460

MEDIJSKI SPONZOR

PRIJATELJ KUĆE

Jugoslovensko драмско позориште
Краља Милана 50
11000 Beograd

Direktor
Tamara Vučković Manojlović

Уметничики директор
Горчин Стојановић

Програм уредили
dr Јелена Коваћевић
Милош Крећковић
Горчин Стојановић

www.jdp.rs
Телефони благажне
2644 447 и 3061 957

Štampa
Službeni glasnik
Tiraž 1000